

УДК 658.152

ОБ'ЄКТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

Галгаш Р.А. Івченко Ю.А.

OBJECTIVE PRECONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF INNOVATION AND INVESTMENT POTENTIAL OF THE ENTERPRISES IN THE REGION

Halhash R. Ivchenko Yu.

У статті розглянуто передумови розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств регіону, визначено фактори впливу на формування промислового комплексу. Проведено аналіз чинників, які впливають на поточний рівень інвестиційно-інноваційного потенціалу на підприємствах регіону. Визначено, що формування інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств регіону повинне базуватися на виділенні загальних цілей і завдань промислової політики країни з урахуванням регіональних особливостей виробництва.

Ключові слова: розвиток, потенціал, інновації, інвестиції, інноваційно-інвестиційний потенціал, промислова політика, децентралізація.

Постановка проблеми. Україна потребує здійснення реформ, які передбачають розвиток і стабілізацію економіки. Ефективна соціально-орієнтована економіка сприятиме підвищенню конкурентоспроможності в сучасних умовах. Теперішні реалії потребують від національної економіки та підприємств впровадження новітніх підходів до забезпечення розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу, за рахунок створення сприятливого інвестиційного середовища, високотехнологічного виробництва, активізації інноваційної діяльності. Глобалізаційні та інтеграційні процеси активізують розвиток інноваційно-інвестиційних процесів на підприємствах регіону, які прагнуть отримати нові можливості у вигляді нових ринків збуту та доступу до фінансових ресурсів. Державна політика щодо децентралізації влади та збільшення ролі регіонів потребує досліджень інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств регіонів, який є запорукою сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності, стійкого фінансового забезпечення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження інноваційно-інвестиційного потенціалу викликає зацікавленість багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Теоретичні підходи до фор-

мування, використання та розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу висвітлені у працях таких науковців, як О. І. Амоша, В. М. Геєць, Є. М. Ахромкін, І. В. Заблудська, О. Є. Гудзь, С. М. Ілляшенко, І. Н. Чухрай, О. В. Коваленко, Я. Г. Борисова, С. В. Ушеренко та ін. Проте дослідженню розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств регіону приділяється небагато уваги. Ця проблема актуалізується в сучасних умовах, які зумовлені змінами зовнішнього та внутрішнього середовища, які зумовлюють підсилення процесів занепаду економіки.

Метою статті є дослідження сучасних умов та систематизація чинників розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств регіону.

Матеріали і результати досліджень. Виникнення кризових явищ в економічних системах різного рівня знову обумовлюють необхідність та актуальність досліджень питань існування, функціонування, змін та розвитку економічних об'єктів. Проте, якщо криза кінця 90-х більшістю вчених пов'язується з трансформаційними процесами (переходом ряду країн від централізованого планового типу ведення господарств до управління на основі ринкових принципів), то криза, початок якої припадає на 2008 рік пов'язана з уповільненням інноваційно-інвестиційних процесів на підприємствах. У свою чергу падіння економіки у період з 2014-2016 рр зумовлено низьким зовнішнім та внутрішнім попитом унаслідок гальмування економічного зростання, зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів, ускладнення відносин з основними торговельними партнерами, відтоку інвестицій та проведення АТО на сході України.

З розвитком інноваційної діяльності пов'язують вихід вітчизняної економіки із кризового стану, зростання обсягів виробництва, вихід на нові ринки, адаптацію підприємств до ринкового середо-

вища. Від результатів науково-технічної та інноваційної діяльності значною мірою залежить оновлення основних фондів, рівень технічної оснащеності підприємств, стан вітчизняної економіки, конкурентоспроможність регіонів [2]. Забезпечити зазначені результати покликана і реформа децентралізації влади в Україні.

На думку О. В. Коваленко [3], незважаючи на значний потенційний прибуток від реалізації інновацій, інвестування інноваційної діяльності підприємств є досить проблематичним. У першу чергу це пов'язано із самою специфікою інноваційної діяльності. Сутність і специфіка інноваційної діяльності визначають особливості інвестицій, вкладених в інноваційний розвиток підприємств. Для таких інвестицій характерний більш тривалий період окупності, високий ризик, пов'язаний з невизначеністю кінцевого результату реалізації інновацій. Також науковець вважає, що управління інноваційно-інвестиційною діяльністю на макрорівні відбувається безсистемно і за відсутності комплексної оцінки результатів впливу прийнятих актів на інвестиційні процеси і розвиток економіки [3]. Тому інноваційно-інвестиційна політика держави повинна базуватися на усіх рівнях – підприємства, регіону та держави.

За даними Держкомстату у січні-червні 2016 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 2859,1 млн. дол. США та вилучено 330,1 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу), у січні-червні 2015 року – 1042,4 млн. дол. США та 351,3 млн. дол. США відповідно [3]. Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 01.07.2016 року становив 44790,7 млн. дол. США. Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. На підприємствах промисловості зосереджено 29,6 % за-

гального обсягу прямих інвестицій в Україну, в установах фінансової та страхової діяльності – 29,4 %. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 83,5% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 11091,7 млн. дол. США, Нідерланди – 5769,0 млн. дол. США, Німеччина – 5447,4 млн. дол. США, Російська Федерація – 4740,4 млн. дол. США, Австрія – 2629,8 млн. дол. США, Велика Британія – 1969,0 млн. дол. США, Віргінські Острови (Брит.) – 1719,5 млн. дол. США, Франція – 1526,0 млн. дол. США, Швейцарія – 1476,5 млн. дол. США та Італія – 964,9 млн. дол. США [3].

Необхідно звернути увагу на умовне лідерство Кіпру та Віргінських Островів з обсягу прямих інвестицій. Зазначені країни відносяться до так званих «податкових гаваней» або офшорів. Обсяг таких прямих інвестицій не сприяє розвитку економіки, тому що фактично це ті ж саме кошти, які українські походження. Слід звернути увагу на нерівномірний розподіл зазначених прямих іноземних інвестицій за регіонами України. Так близько десяти областей мають більше 90 відсотків зазначених інвестицій, що у свою чергу, не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку.

На обсяг інвестицій високою мірою впливає виробничий потенціал. Виробничий потенціал підприємств регіону є матеріальною передумовою збільшення ефективності інвестиційного процесу і зростання інвестиційного потенціалу. Чим вище техніко-економічний рівень елементів виробничого потенціалу і ступінь їх використання, тим більше привабливе підприємство для інвесторів, відповідно відбувається зростання внутрішніх і зовнішніх джерел інвестиційних ресурсів.

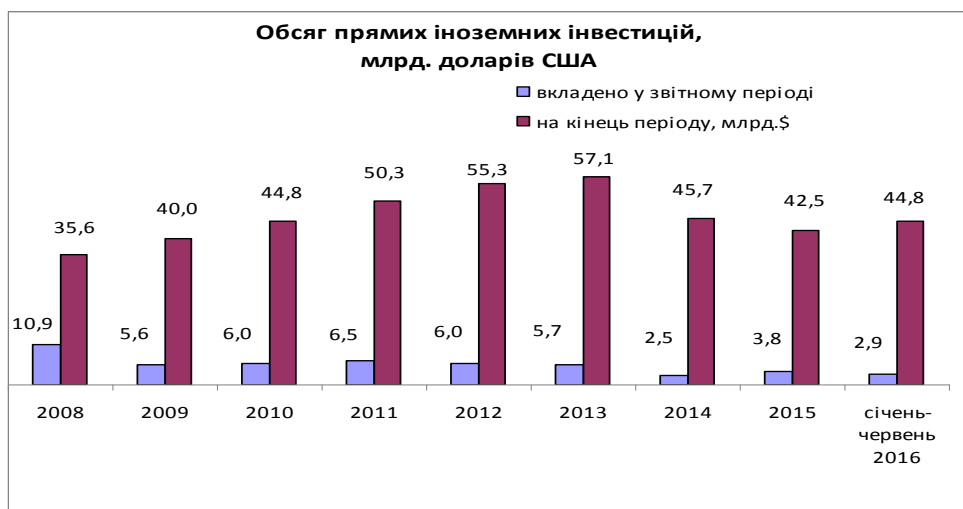

Рис. Обсяг прямих іноземних інвестицій, млрд. доларів США [3]

В роботі [9] зазначається, що на заваді підвищенню інвестиційної спроможності регіонів стоїть низка проблем:

недостатнє інституційне забезпечення інвестиційної політики в регіонах та на місцях;

недосконалість інструментів розкриття внутрішнього потенціалу регіонів;

падіння обсягів залучення інвестицій внаслідок погіршення соціально-економічної ситуації в країні і падіння інвестиційної привабливості регіонів сходу України через ведення бойових дій на їх території;

неефективність окремих інструментів фінансування капітальних проектів;

низька ефективність розподілу інвестицій, низька віддача від інвестицій [9, с. 18-21].

Отже, складні умови сьогодення, в яких опинились українські промислові підприємства регіонів, настановили їх на нові умови конкуренції, проблеми інвестиційної політики, які в свою чергу стають вирішальними у їх життєдіяльності. Інвестиційна діяльність, як важливий інструмент, впливає на економічні процеси країни, оскільки завдяки залученню коштів з'являється можливість технологічно оновити устаткування та виробництво, запровадити інноваційні проекти, значно покращити соціальні стандарти.

В науковій літературі [4] існує думка, що сприйнятливість підприємства до інновацій, потребує аналізу впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, рівня сприйняття персоналом інновацій, що є головними факторами готовності підприємства до розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства.

Як критерії оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу можна виділити: енергійне, гнучке керівництво, здатне йти на ризик; прогресивну організаційну структуру управління, орієнтовану на роботу в ринкових умовах; високу репутацію підприємства і його продукції в споживачів і партнерів; наявність інформації про тенденції змін потреб і запитів споживачів, уміння виявляти і прогнозувати приховані (майбутні) потреби і запити; добре знання можливостей і потенціалу конкурентів; наявність досвіду розроблення інновацій і їх просування на ринку, у тому числі досвіду формування збутової мережі; наявність патентів на технічні рішення і технології в обраній галузі діяльності; доступ до останніх досягнень науки і техніки в обраній галузі діяльності та суміжних галузях; кадровий потенціал (науковий, інженерний і робітничий); конкурентоспроможні технології і прогресивне устаткування; високу якість продукції і високу культуру виробництва; резерви виробничих площ і потужностей тощо. Цікаво, що ціла низка країн, що мали й мають значно менший інноваційно-інвестиційний потенціал ніж Україна, розвиваються набагато швидше, причому переважно на основі інновацій [4, с.103].

У 2015р. на інновації підприємства витратили 13,8 млрд. грн, у т.ч. на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 11,1 млрд. грн,

на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки – 2,0 млрд. грн, на придбання інших зовнішніх знань (придбання нових технологій) – 0,1 млрд. грн та 0,6 млрд. грн – на навчання та підготовку персоналу для розробки та запровадження нових або значно вдосконалених продуктів та процесів, діяльність щодо ринкового запровадження інновацій та інші роботи, пов'язані зі створенням та впровадженням інновацій (інші витрати) [3].

Передумовами для формування потенціалу підприємства повинні бути результати аналізу його стану. Промислові підприємства, як правило, технологічно пов'язані з багатьма підприємствами регіонів України, країн СНД і зарубіжних країн. При цьому від стану промислового комплексу, його структури, конкурентоспроможності задіяних технологічних процесів і стратегій розвитку виробництва залежить стан багатьох взаємозв'язаних підприємств.

Загалом, аналіз об'єктивних передумов та чинників, які впливають на поточний рівень інвестиційно-інноваційного потенціалу на підприємстві, повинні, насамперед, забезпечувати вирішення таких завдань:

виокремлення таких чинників та проведення їх групування;

формування системи показників, які б дозволяли здійснювати кількісне оцінювання цих чинників;

аналізування динаміки показників кількісного оцінювання чинників, що впливають на рівень інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств, зіставлення їх значень за різними підприємствами та виявлення причин відхилень цих значень;

аналізування міри впливу показників кількісного оцінювання чинників, що визначають рівень інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств, на величину цього рівня, та ранжування даних показників за мірою їх впливу [1, с.196].

Пріоритетними напрямками активізації інноваційно-інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств регіону мають стати децентралізація, вдосконалення механізмів промислової політики, державної регуляторної політики у цій сфері, а також перехід суб'єктів господарювання до принципово нової системи організації фінансово-господарської діяльності, безпосередньо пов'язаної із виробництвом інноваційного продукту [5, с. 58].

Удосконалення промислової регіональної політики як основи, базується на створенні основоположних нормативно-законодавчих документів, що забезпечують виробництво промислових підприємств регіону. Формування інноваційно-інвестиційного потенціалу промислового підприємства регіону повинне базуватися на виділенні загальних цілей і завдань промислової політики країни з урахуванням регіональних особливостей виробництва промислової продукції. При цьому доцільно врахувати:

інтереси всіх учасників промислового комплексу регіонів, включаючи і державу;

соціально-економічна спрямованість промислового комплексу регіону;

необхідні заходи державного регулювання, управління і розвитку ринкових відносин між учасниками, включаючи державу і адміністрацію регіонів;

сприятливі умови для підвищення життєвого рівня населення регіонів, зниження негативних соціальних наслідків за рахунок позитивних зрушень в промисловому комплексі, відновлення і зміцнення довіри всіх учасників, що здійснюють ринкові реформи;

індивідуальні підходи державного впливу і регулювання на промислових підприємствах;

адресність намічених заходів і відповідальність учасників за результати їх проведення;

відповідальність за нерациональне використання централізованих ресурсів, виділених для підтримки і розвитку промислового комплексу;

виробничий і інтелектуальний потенціал регіонів;

перехід від безкоштовної власності до продажу через інвестиційні конкурси, до її оренди, лізингу;

інвестиційна програмність заходів, що приймаються, і механізми по їх реалізації;

мотивація попиту: на ринках праці, капіталу, продукції, технологій.

Висновки. Таким чином, адаптація підприємств регіону до мінливих сьогоденних умов при здійсненні інноваційно-інвестиційної діяльності є запорукою сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності, стійкого фінансового забезпечення. А формування інноваційно-інвестиційного потенціалу промислових підприємств регіону повинне базуватися на виділенні загальних цілей і завдань промислової політики країни з урахуванням регіональних особливостей виробництва промислової продукції. Таким чином, розвиток інноваційно-інвестиційного потенціалу промислових підприємств регіону потребує подальшого дослідження.

Л і т е р а т у р а

1. Балабанова Л. В. Цінова політика торгівельного підприємства / Л. В. Балабанова. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 155 с
2. Дем'янчук, М. А. Удосконалення понятійного апарату визначення терміну „інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства” / М. А. Дем'янчук // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. - Кіровоград: КНТУ, 2011. - Вип. 20, ч. 1. - С. 296-301.
3. Коваленко О. В. Управління інноваційно-інвестиційним розвитком промислового підприємства / О. В. Коваленко, Я. Г. Борисова [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_012.pdf
4. Держстат України, 1998-2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html/ -17/03/2016

5. Кучерявенко С. Ю. Сутність інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств сфери послуг / С. Ю. Кучерявенко. – К.: Знання, 2012. – С. 44–47.
6. Ушеренко С. В. Інноваційно-інвестиційна діяльність українських підприємств: аналіз сучасного стану і визначення пріоритетів активізації / С. В. Ушеренко // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 7–8 (2). – С. 56–59.
7. Гудзь О. Є. Ідентифікація та управління інноваційно-інвестиційним потенціалом підприємства / Серія Економіка. Випуск 2(4). Частина 1 /УДК 330.322: 330.341.1/ с.103
8. Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ – К.: НІСД, 2015. – 92 с
9. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред.В.М. Гейця та ін. ; НАН України. – К., 2015. – 336 с.

References

1. Balabanova L. V. Cinova politika torgivel'nogo pidpriemstva / L. V. Balabanova. – K.: VD «Profesional», 2004. – 155 s
2. Dem'janchuk, M. A. Udoshkonalennja ponjatijnogo aparatu viznachennja terminu „innovacijno-investicijnij potencial pidpriemstva” / M. A. Dem'janchuk // Naukovi praci Kirovograds'kogo nacional'nogo tehničnogo universitetu. Ekonomichni nauki: zb. nauk. pr. - Kirovograd: KNTU, 2011. - Vip. 20, ch. 1. - S. 296-301.
3. Kovalenko O. V. Upravlinnja innovacijno-investicijnim rozvitkom promislavogo pidpriemstva / O. V. Kovalenko, Ja. G. Borisova [Elektronnij resurs] – Rezhim dostupu: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_012.pdf
4. Derzhstat Ukraїni, 1998-2016. [Elektronnij resurs] – Rezhim dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html/ -17/03/2016
5. Kucheryavenko S. Ju. Sutnist' innovacijno-investicijnogo rozvitku pidpriemstv sferi poslug / S. Ju. Kucheryavenko. – K.: Znannja, 2012. – S. 44–47.
6. Usherenko S. V. Innovacijno-investicijna dijalnist' ukraїns'kih pidpriemstv: analiz suchasnogo stanu i viznachennja prioritetiv aktivizacїї / S. V. Usherenko // Ekonomichnij chasopis-HHI. – 2014. – № 7–8 (2). – S. 56–59.
7. Gud'z' O. E. Identifikacija ta upravlinnja innovacijno-investicijnim potencialom pidpriemstva / Serija Ekonomika. Vipusk 2(4). Chastina 1 /UDK 330.322: 330.341.1/s.103
8. Ekonomika regioniv u 2015 roci: novi realii i mozhlivosti v umovah zapochatkovanih reform – K.: NISD, 2015. – 92 s
9. Innovacijna Ukraїna 2020 : nacional'na dopovid' / za zag. red.V.M. Gejca ta in. ; NAN Ukraїni. – K., 2015. – 336 s.

Галгаш Р. А. Ивченко Ю. А. Объективные предпосылки развития инновационно-инвестиционного потенциала предприятий региона

В статье рассмотрены предпосылки развития инновационно-инвестиционного потенциала предприятий региона, определены факторы влияния на формирование промышленного комплекса. Проведен анализ факторов, влияющих на текущий уровень инвестиционно-инновационного потенциала на предприятиях региона. Определено, что формирование инновационно-инвестиционного потенциала предприятий региона должно базироваться на выделении общих целей и задач

промышленной политики страны с учетом региональных особенностей производства.

Ключевые слова: *развитие, потенциал, инновации, инвестиции, инновационно-инвестиционный потенциал, промышленная политика, децентрализация.*

Halhash R. Ivchenko Yu. Objective preconditions for the development of innovation and investment potential of the enterprises in the region

The preconditions for the development of innovation and investment potential of the enterprises in the region have been studied; factors of influence on the formation of the industrial complex have been identified. Factors that affect the current level of investment and innovation capacity of the enterprises in the region have been analyzed. It has been determined that formation of innovative and investment potential of the enterprises in the region should be based on the allocation of com-

mon goals and objectives of the national industrial policy with the consideration of regional peculiarities of the production.

Keywords: *development potential, innovation, investment, innovation and investment potential, industrial policy, decentralization.*

Галгаш Р. А. – директор Інституту економіки та управління Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк, к.е.н., доц.

Івченко Ю. А. – аспірант Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк

Рецензент: д.е.н., проф. **Заблодська І.В.**

Стаття подана 03.02.2017